

HaKtav V'HaKabbalah

Yaakov In The Presence Of Hashem, Yaakov Works... Again

Parashat Vayetztei 5779

R' Yisroel Meir Rosenzweig - enrosenzweig@gmail.com

1. R' Yaakov Tzvi Mecklenburg [1785 - 1865, Germany, Russia], HaKtav V'HaKabbalah, Bereishit 28:16

- 1 (טז) יש ד' במקום הזה. כבוד שכינתו נראה במקום זה אל הראויים אליו, כי מקום נבחר יש לגלוי שכינה, כמ"ש והיה המקום
- 2 אשר יבחר ד' בו לשכן שמו שם (דברים יב:יא), ואם הייתי יודע שהוא מקום קדוש כזה לא ישנתי, כ"כ המפרשים, וכבר טען
- 3 הרא"ש ע"ז, כי איך יתחרט על השכיבה, שהרי הכתוב מעיד שנמשכה לו ברכה משכבו שם, והנבואה אמרה הארץ אשר אתה
- 4 שוכב עליה. ומלבד זה מוכח מסדור מלות המאמר שאינו מדבר מקדושת המקום, דא"כ היה לו להקדים המקום להשם ולומר
- 5 "במקום הזה יש ד'", ואז היה מורה על מקום זולת מקום, כי עיקר כוונת האומר נודע ע"י סדר התיבות במאמרו, כענין תפושם
- 6 חיים חיים תפושם (מל"א כ"ח) וכמבואר באחרי מות בוכסהו בעפר (ויקרא יז:ג), ומדהקדים "יש ד'" מבואר שזה הוא העיקר
- 7 המכוון ממנו.
- 8 לכן נ"ל אף שהיתה מציאות ד' נודע אליו בקבלה מאבותיו, וגם בלי ספק היה לו בענין נשגב זה ידיעות מושכליות, בכל זאת
- 9 כשזכה פעם ראשונה למראה נבואה זו שנתגלתה השכינה ולומר אליו, "אני ד'" שנתאמתה לו מציאות האמתי במראה, שהיא
- 10 בלי ספק מעלה יתירה לבלי תכלית על קבלתו וידיעתו הקודמת לו בזה, הנה מרוב חבה היתרה שנודעת לו ענין נכבד זה, הסיח
- 11 דעתו מכל ההבטחות הגדולות שהובטח עליהם בה, ובשמחה גדולה התפלא לאמר "אכן יש ד' במקום הזה", ירצה נתאמת אצלי
- 12 בהשגה נפלאה מציאות ד' במקום זה (דאס דאזיין גאטטעס איזט מיר געוויסס געווארדען אן דיעזעם ארטע):
- 13 ואחר שמתנאי הנבואה שאינה חלה רק על חכם גדול בחכמה כשנכנס לפרדס ונמשך באותן העינים הגדולים הרחוקים ותהיה
- 14 לו דעה נכונה להבין ולהשיג (ע' רמב"ם יסודי התורה פ"ה ובשביעי לח' פרקיו), ואין ספק שנתעלה יעקב אבינו אל השגות
- 15 הנכבדות האלה בבית אביו ובבית מדרשו של שם ועבר, עד שמצדה לא היתה לו מחיצה המבדלת אותו מן הנבואה, בכל זאת
- 16 מדרך הולכי תמים להקטין מעלתם, לכן נדמה בעיניו שחסרים לו עוד מדעות שכליות, עד שמצד חסרון ידיעתו בהם עדין אינו
- 17 ראוי לנבואה לכן אמר **ואנכי לא ידעתי** (נאך מאנגעלט עס מיר אן וויססענשאפטען), ירצה עדיין לא הגעתי אל הידיעות
- 18 הראויות למעלה זו. ויש בלשון ידע ענין הכרה והשגה, כי המשיג דבר ידע אותו, כמ"ש (ש"א ג:ז) ושמואל טרם ידע את ד'
- 19 דתרגומו לא אלף למידע אולפן מן קדם ד'. ובמדרש"י כאן, ואנכי לא ידעתי אמר וכי כל האי אתגלי לי ולא אסתכלת למנדע
- 20 אנכי ולמיעל תחות גדפא דשכינתא למהוי שלים, והדברים קרובים למ"ש,
- 21 ותיבת יש עיקר הנחתו לקיום מציאות ענין מה, הפך ממלת אין שהוראתו שלילה מוחלטת, ועיקר מלת יש היא לשם דבר
- 22 (כמ"ש במכילל יש) ואע"פ שהוא שם פעמים פירושו בענין הן, ולפעמים יוסיפו אל"ף בראשו ואמרו איש, והוא שם דבר נופל
- 23 על כל עצמי נמצא, כמו ויתן איש בתרו (בראשית טו:י), ועיקר יסודו יש, וכן בעל המסורת מונה ג' איש דסבורין יש, אם אש
- 24 להמין (ש"ב יד:ט) האש בית רשע (מיכה ו:י) איש רעים להתרועע (משלי יח:כד) ובלשון ארמי לעולם אית בתוספת אל"ף
- 25 בראש תמורת יש שבלשון עברי.

וַיִּקֶן יַעֲקֹב מִשְׁנֵתוֹ וַיֹּאמֶר אֶבְרָהָם
יֵשׁ ד' בְּמָקוֹם הַזֶּה וְאֲנֹכִי לֹא
יָדַעְתִּי. וְכִי תִמְיָהָה הוּא שְׂלֵא
יָדַע? אֲלֵא מַה זֶה וְאֲנֹכִי לֹא
יָדַעְתִּי? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוּאֵל א' יג)
וַיִּקֶן ד' לֹא חֲלִיתִי. אָמֵר, וְכִי כָל
זֶה הַתְּגָלָה לִי וְלֹא הִסְתַּפְּלִיתִי
לְדַעַת אֲנֹכִי, וְלִהְיוֹת תַּחַת פְּנֵי
הַשְּׁכִינָה וְלִהְיוֹת שְׁלֵם?

מאמר ויקץ - מה נורא המקום הזה
(סד) ויקץ ונוי ואנכי לא ידעתי: ושואל. וכי פליאה הוא שלא ידע השגה גדולה כזו. ומשיב, אלא מהו הפירוש של ואנכי לא ידעתי, הוא כמו שאתה אומר, ופני ה' לא חליתי

חליתי. כלומר, לא ידעתי, פירושו לשון חיבור ודביקות, כמו, לא חליתי, אמר יעקב, וכי כל זה נתגלה לי ולא הסתכלתי לדעת את השם הקדוש אנכי, שהוא השכינה. ולהכנס תחת כנפי השכינה להיות אדם שלם.

Hebrew trans. Of Zohar from Hebrewbooks and Sulem commentary from Otzar

2. R' Yaakov Tzvi Mecklenburg [1785 - 1865, Germany, Russia], HaKtav V'HaKabbalah, Bereishit 28:17

מה נורא. אחר שמצד ענותנותו היה קטן בעיניו להחזיק עצמו אינו ראוי לנבואה, לכן גמר בדעתו שמצד עצמו לא זכה לכך רק מצד קדושת המקום, ויגזור ויאמר "מה נורא המקום הזה", ר"ל המקום הזה מצד קדושתו מוכנת להופיע בו אור הנבואה אף למי שאינם ראויים אליו כ"כ, מלת מה נורא מענין אור נר ומנורה כמבואר בבשלה בנורא תהלות, יעו"ש. (ערלייכטעט, ליכטפערברייטענד), ובמדרש"י (יתרו ע"ט) מאי קא חמא דקאמר דאיהו נורא, חמא שלימו דמהימנותא קדישא דהוה שכיח בהווא אתר כגוונא דלעילא ובכל אתר דהוי שלימותא שכיח אקרי נורא, ע"ש:

3. R' Yaakov Tzvi Mecklenburg [1785 - 1865, Germany, Russia], HaKtav V'HaKabbalah, Shemot 15:11

(יא) נורא תהלות. רש"י פי' יראוי מלהגיד תהלותך פן ימעטו, והרמב"ן אמר יעשה דברים נוראים אשר הוא מהולל בהם, ולדעת מלת נורא משרש אור אשר ממנו הונח על הגשם שהאור אחוז בו שם נר, והכלי שהוא קבוע בו יקרא מנורה, והוא ית' מתואר בשם

נאור, נאור אתה אדיר שר"ל שהוא ית' נאדר מן אור של עצמו (ערלויכט), ותרגומו שם נהיר דחיל, הקרח הנורא (יחזקאל א') פי' ר"ש ב"מ נורא בלבנותו וזהרו, ומזה שם נורא כאן, וטעמו ששבחיו ית' מתגדלים ומתרבים תמיד לגודל ערכם שלא כמדת מעלת בעל התכלית שגם מעלותיו הם בעלי התכלית עד שכשמתחילים לספרם הם מתמעטים והולכים מכמותם, אבל הש"י יותר שיסתכל האדם וידקדק בפלס עכלו להבין מעשיו הנפלאים יתרבה ויתגדל בלבבו אור שבחיו ותהלותיו ויתפלא הפלא ופלא וירעד בהשתכלותו בגדול מעשיו ית', כי אין קץ ותכלית לאור הנפלא ממעשיו הנוראים, ובזה אור שבחיו הולך ומתגדל תמיד, וכדרך שאמר המשורר באורך נראה אור, ירצה המסתכל ומתבונן באור שבחך ותהלתך יראה תמיד אור חדש המתחדש ומתנוצץ עליו, ויתורגם נורא תהלות (ערלויכטעט בייא אללען פרייזונגען), וכת"א המורא הגדול, בחזונו רבא, וכן רז"ל יאמרו עליו זה גלוי שכינה, עמ"ש בסוף וזאת הברכה.

4. R' Yaakov Tzvi Mecklenburg [1785 - 1865, Germany, Russia], HaKtav V'HaKabbalah, Bereishit 29:30

(ל) שבע שנים אחרות. אחרות הקיש לראשונות מה הראשונות באמונה אף האחרונות באמונה ואע"פ שברמאות בא אליו (רש"י מב"ר) הרב ביפ"ת תמה כי לשון אחרות משמעותו ודאי אחרות מראשונות, זה יורה על הפוך מאמרם הראשונות באמונה ולא האחרונות, וכדאמרינן והיתה לאיש אחר, אחר הוא נגד הראשון לגרעיותא זה הוציא רשעה מביתו וזה מכניסה, ואמרו (יומא כ"ג) ולבש בגדים אחרים פחותים מהם. ולדעתי הדברים נכונים ומלישנא דקרא יצא לרבותינו כן, שבאמת לא עבד יעקב כלל בעבור לאה, כי שבע שנים הראשונות לא היו כ"א בעבור רחל כאמרו הלא ברחל עבדתך, ואחר שבא עליו לבן במרמה היה מוכרח לעבוד עוד הפעם שבע שנים, כאמרו אליו נתנה לך גם את זאת בעבודה וגו', וכיון שהאחרונות היו ג"כ בעבור רחל כמו הראשונות, היה לו לקרא לומר לשון היותר מכוון לפי אמתות הענין והוא "ויעבוד עמו עוד הפעם שבע שנים", כי באמת שתי העבודות היו בעבור רחל לבד, ולמה אמר קרא שנים אחרות, אמנם בא להורות שהיו שנים האחרונות חשובים בעיני יעקב כאלו היו אחרות, וכמי שלא היה עובד מעולם עבור רחל, וכעת חשב את שנים הראשונות כאלו היה בעבור לאה, ועתה עובד עבור רחל שבע שנים אחרות, ושתיהן באמונה.